

Eugène Marie Gerards
(1940–2018)

Kreta droeg hem op handen

JOS VAN MEEUWEN

Eugène Marie Gerards, geboren op 7 mei 1940 in het Limburgse Brunssum, overlijdt op 2 januari 2018 in zijn woonplaats Eliá op zijn geliefde Kreta. Na een zeer verdienstelijke voetbalcarrière bij Limburgia en Fortuna '54 en na elf jaar als assistent-trainer te hebben gewerkt bij Roda JC, vraagt voetbalclub OFI uit de hoofdstad Iráklio hem in de zomer van 1985 als 'proponitís' (trainer).

Hij gaat er zelf van uit dat hij na een of twee jaar wel weer weg zal zijn. OFI heeft de laatste jaren tenslotte tig trainers versleten. Maar het loopt anders. Hij blijft vijftien jaar, een absoluut record in een land waar verafgoding en verguizing dicht bij elkaar liggen en clubs zich bij voorkeur laten leiden door het adagium 'Met een goeie trainer doe ik soms wel een seizoen!' Onder zijn leiding groeit OFI uit van een laagvlieger in de hoogste divisie tot een vooraanstaande club.

Gène Gerards wordt Kretenzer onder de Kretenzers: 'Ik mag dan geboren zijn in Nederland, maar na jarenlang uitkijken op de Psiloritis (met 2456 meter de hoogste berg van het eiland) voelt alleen Kreta echt als mijn vaderland. Teruggaan naar Nederland is absoluut geen optie. Op Kreta ben ik gelukkig. Het eiland heeft een aangenaam klimaat, geweldige sfeer, heerlijk eten, lekkere wijn en goed volk. Hier weten ze hoe er geleefd moet worden. Ik zal leven en sterven hier, als een Kretenzer.' Bij zijn afscheid van OFI in 2000 wordt hij benoemd tot ereburger van Iráklio. Na OFI werkt hij nog bij AEK Athene, APOEL Nicosia, Iraklis Saloniki en Panachaiki Patras.

In 2011 wordt vastgesteld dat hij lijdt aan de ziekte PSP, Progressieve Supernucleaire Paralyse, een zeldzame hersen-

Gène op de schouders na de bekerwinst van OFI op 21 juni 1987

aandoening waarbij hersencellen langzaam afsterven met als gevolg lichamelijke problemen zoals evenwichtsstoornissen, steeds slechter kunnen lopen, toenemende blikverlamming en steeds moeilijker praten.

Zijn oude vriend, collega-trainer en -scout Piet de Visser zegt bij zijn overlijden over hem in Voetbal International: 'In Nederland is Gène helaas vergeten, maar voor mij behoort hij tot de grootste trainers die ons land heeft gekend.'

Iedereen op Kreta kent 'o Ollandós', maar niemand weet precies hoe hij heet. Zijn voornaam wordt wel verbasterd tot Evyé of Evyén, zijn achternaam tot Gerrad, Gerand, Tzerards of Tzerald. Op zijn Kretens wordt het Gerardákis of Geraldákis. Onder die laatste naam heeft hij zelfs wijn op de markt gebracht. Formeel wordt hij aangesproken als Kyrië (Meneer) Evyénië Gerard. De naam Evyénios betekent in het Grieks, net als Eugène in het Nederlands, welgeboren, van adel of goede afkomst. Evyenikós staat voor hoffelijk en aardig. Nomen est omen! Voor zijn spelers is hij 'Mister'. Informeel heet hij Evyén. Het maakt hem niet uit hoe ze hem noemen, zegt hij. Hij is het gewend. In Limburg werd zijn doopnaam naar geliefden verkort tot Gène of Sjeng.

Proponitís Gène Gerards als trainer van OFI in november 1985 | FOTO: WIL NILWIK / DE LIMBURGER

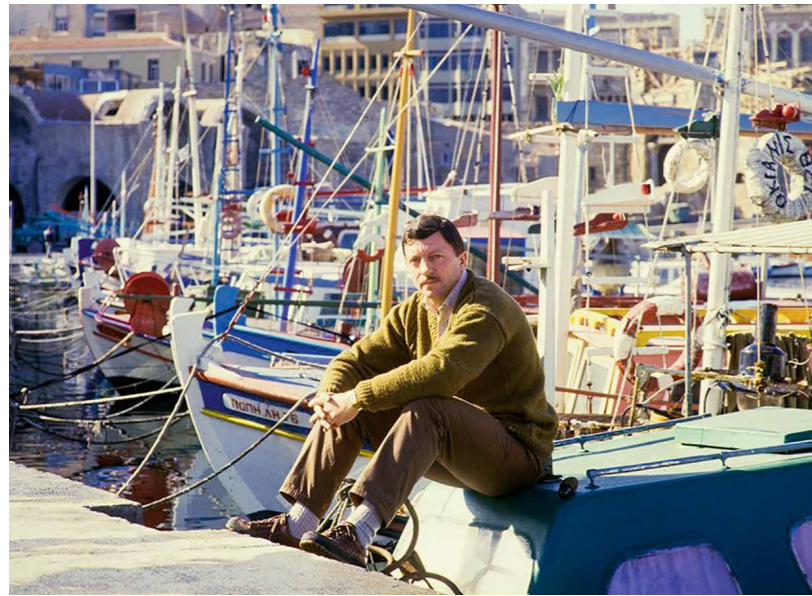
OFI-PAOK, 12 april 1987

Het is tijdens de Paasvakantie van 1987. OFI speelt thuis tegen PAOK uit Thessaloniki. Het is het tweede seizoen van Gerards als trainer van OFI. Thijs Libregts, oud-trainer van Feyenoord en later ook nog bondscoach, is trainer van PAOK. We gaan erheen in een wit VW-bestelbusje zonder banken achterin. Iráklio is anderhalf uur rijden vanaf ons dorp Ayia Galini aan de zuidkust. Nikos uit Tymbaki rijdt. Manolis, mijn zoon Boris en vriend Jan uit Amsterdam zitten voorin. Kostas is zo slim geweest om een terrasstoel mee te nemen. Ik moet op de vloer zitten. Het Griekse gezelschap wil Nederlandse scheldwoorden leren. Het stadion is uitverkocht. Het publiek is buiten zinnen. Libregts wordt ontvangen met een hels fluitconcert en een regen van verwensingen. Hij laat het uiterlijk onbewogen over zich heen komen. Politie mannen lopen sussend langs de lijn. Wij zitten precies achter de dug-out van PAOK. Als Libregts een keer uit zijn hok komt om aanwijzingen te geven wordt hij door mijn Griekse vrienden vergast op een ware scheldkanonnade: 'Godverdomme! Klootzak!' Libregts trekt zich schielijk terug. Ook als PAOK een kwartier voor tijd gelijk maakt waagt hij zich niet buiten zijn schuilplaats. Als ik Gène dit verhaal

vertel, blijkt er niks mis met zijn geheugen. Als mijn vrouw Josephine vraagt hoe de wedstrijd is geëindigd, antwoordt hij meteen: 1-1. Dat klopt.

De meest populaire Nederlander in Griekenland

Volgens culinair journaliste Rianne Buis, die in 1999 voor dagblad Trouw Nederlandse expats in Griekenland portretteert, draagt Kreta hem op handen. Zij treft hem op het luxe trainingscomplex van OFI, net buiten Iráklio. Hij straalt goedmoedigheid en overwicht uit: 'Zijn verschijning is een verrassing. Lang, goedgebouwd en zonder een spoor van de stress en vermoeidheid die bij zijn beroep lijken te horen.' 'Dat zal de mediterrane invloed wel zijn,' zegt hij, 'Grieken kunnen heel fel zijn en fanatiek, maar in het algemeen leven ze toch makkelijker, losser. Volgens m'n vrienden ben ik erg veranderd. Rustiger, meer ontspannen. Zelf zie ik dat niet zo. Maar ik zit goed in m'n vel hier.' 'Hij spreekt Nederlands met een zacht zuidelijk accent en, grappig genoeg, vloeiend Grieks idem dito. Licht zangerig en onmiskenbaar Kretenzisch, een reden temeer waarom de mensen hem in hun hart gesloten hebben. Een andere reden is toewijding en succes.' Het maakt Gène Gerards

In de haven van Iráklío, jaren tachtig

volgens Frans van Hasselt, correspondent van NRC Handelsblad, tot 'ongetwijfeld de meest populaire, maar ook legendarische Nederlander in Griekenland.'

Kretzenzer onder de Kretzenzers

Gerards is Kretzenzer geworden', schrijft Het Parool in augustus 1999 als OFI zich voorbereidt op wat zijn laatste seizoen zal worden als trainer-coach van de club: 'Tuurlijk, 't is toch prachtig allemaal. Wat een volk, wat een club. Ik heb er wel eens aan gedacht er een boek over te schrijven.'

'Thuis is hier!', beaamt Gène Gerards als Josephine en ik op zondag 11 oktober 2015 voor het eerst bij hem op bezoek zijn. Ook wij kunnen al meer dan dertig jaar niet zonder Kreta.

Zijn boek is er nooit van gekomen. Maar hij zit nog steeds boordevol prachtige verhalen, die werktuigelijk doen denken aan de beroemde paradox van de filosoof Epimenides. Hij leeft rond 600 voor Christus in Knossós, net buiten Iráklío. Letterlijk genomen is zijn uitspraak 'Kretzenzers liegen altijd' met zichzelf in tegenspraak daar hij zelf Kretzenzer is. Volgens één uitleg verdwijnt de tegenspraak als we de paradox niet letterlijk nemen, maar interpreteren als: 'Kretzenzers liegen vaak'. Zelf houd ik het liever op 'Kretzenzers spreken niet altijd per se de hele waarheid'. Alles voor een goed verhaal! Dat rijpt met de tijd. Sinds zijn uitspraak in Het Parool loop ik rond met het idee dat, als hij er zelf niet aan toe komt om zijn belevenissen op schrift te stellen, ik het misschien ooit zou kunnen doen.

Vraag maar in het dorp

Dokter Yorgos Stefanoudakis is een oude vriend die we in augustus 2015 toevallig weer eens tegenkomen bij restaurant Madame Hortense van onze vrienden in Ayia Galini.

Yorgos is sinds 1991 clubarts van OFI. Hij is goed bevriend met 'Gèrhat' zoals hij hem noemt. Die zal later over hem zeggen: 'Yorgos is een goede vriend, een goed mens en een goede dokter'. Ik maak Yorgos deelgenoot van mijn oude plan om een verhaal te schrijven over de oud-trainer van OFI en vraag hoe ik hem kan bereiken. Hij vertelt dat Gèrhat tobt met zijn

gezondheid, toetst een nummer in op zijn mobiel, zegt wat in het Grieks en geeft me de telefoon met de woorden: hier heb je Katerina, zijn vrouw. Ik leg uit wie ik ben, wat ik wil en vraag of het goed is als Josephine en ik een keer langskomen om met haar man te praten. Het is goed. Als we begin oktober terug zijn bel ik om een afspraak te maken.

Er is geen adres. 'Vraag maar in het dorp', zegt Katerina. Eliá, een dorpje met 300 inwoners, ligt zo'n 15 kilometer van Iráklío. We rijden door de nauwe straatjes naar de *platia*, zetten de auto bij de kerk en lopen naar het *kafenío*. Er zit een grijze zeventiger op het terras. Ik vraag hem in mijn beste Grieks of hij weet waar kyrios Gerard woont. Hij weet het. Wacht maar even. Hij loopt naar binnen om zijn jack en telefoon te pakken en gaat ons voor. Het is Minás Travayakis, de vader van Katerina. Nelly, die overdag voor Gène zorgt als zijn vrouw naar Iráklío is, doet open. Katerina zit in de woonkamer met een buurvrouw. Gène zelf zit in de aangrenzende achterkamer voor een enorme tv naast een groot bureau op een bureaustoel op wieltjes die dienstdoet als rolstoel. In T-shirt, een plaid over zijn benen en daaronder trainingsschoenen. Een grote, sterke kerel. Met het opmerkelijke haarstuk zoals ik hem ken van foto's. Wij zetten ons aan een tafeltje tegenover hem. We hebben oude kaas en stroopwafels bij ons.

Het klikt meteen

Hij is inderdaad niet in goede doen. Hij verslikt zich af en toe in de witte druifjes die op een schaalje naast hem staan. Hij heeft moeite met praten. Hij moet zich inspannen om duidelijk te articuleren. Hij ziet ook slecht, kan niet goed focussen. Maar hij zoekt ons wel voortdurend met zijn ogen. Na een uur is hij moe. Hij zegt dat hij nog steeds lijdt aan de naweeën van het auto-ongeluk dat hij heeft gehad in 2010.

Josephine en ik vullen elkaar goed aan. Zij gaat voor de human interest. Hoe heeft hij zijn vrouw leren kennen? Op het voetbalveld natuurlijk. Haar oudste zoon Manos zat op de jeugdacademie van OFI. Katerina bracht de jongen elke dag. Zo is het gekomen. Ik herinner hem aan wat hij heeft gezegd toen hij nog alleen woonde in een appartement in het centrum van Iráklío: 'Een Griekse vrouw trouwen lijkt me niks. Je krijgt er een hele familie bij.' Hij moet erom lachen. Zijn 'schitterende vrouw' betekent alles voor hem, zegt hij. Hij zou niet zonder haar kunnen. Hij krijgt er inderdaad een hele familie bij. Haar ouders en twee zoons, Manos en Minás. In Nederland heeft hij nog twee kinderen, uit twee eerdere huwelijken, dochter Nathalie en zoon Frank. Hij verhaalt hoe Katerina en hij tot ieders verrassing zijn getrouwd in klooster Kalyviani, niet ver van Ayia Galini. Zijn aanstaande schoonouders weten van niks. Onderweg erheen zegt Gène langs zijn neus weg tegen Minás: 'Ik ga trouwen.' 'Met wie?', vraagt die. 'Met je dochter. Dat vind je toch wel goed?' Minás vindt het goed. Dat was in 2005. Ze wonen dan al tien jaar samen. Gène heeft schik in zijn eigen verhaal. Katerina is 22 jaar jonger dan hij.

Het klikt meteen. Gène is zichtbaar blij dat we er zijn. Zijn gevoel voor humor heeft niet geleden onder zijn fysieke

Duizenden fans en oud-spelers van OFI eren de ernstig zieke Gerards tijdens de benefietwedstrijd op 20 november 2017

FOTO EUROKINISSI

gesteldheid. De lach is nooit ver weg. Als hij een grapje maakt krijgt hij pretoogjes. Als Josephine vraagt of hij vaker mensen over de vloer krijgt die hem het hemd van het lijf vragen, antwoordt hij wijzend op mij: 'Echt wel, kijk daar zit er een.' Als Josephine bij ons vertrek zegt dat we over een week graag nog een keer langs willen komen, zegt hij, op zichzelf wijzend: 'Dan moet je hier wel tegen kunnen.' Als Josephine hem verzekert dat dat geen enkel probleem is, zegt hij: 'Je lijkt me ook niet iemand die snel ergens van schrikt.' Bij het weggaan houdt hij mijn hand stevig vast. Met de kracht in zijn armen is niks mis. Als we een week later terugkomen, op weg naar de luchthaven Nikos Kazantzakis niet ver van Eliá, is hij net thuis uit het ziekenhuis waar hij is opgenomen wegens een infectie. Tijdens ons bezoek komen burens langs om te vragen hoe het met hem gaat. Praten gaat hem nog slechter af dan de eerste keer. Het afscheid is weer allerhartelijkst: 'Sorry dat ik je niet goed te woord kan staan. Jos, hou je goed hoor! Goeie reis.'

Een derde bezoek is er niet meer van gekomen. Als ik op 26 oktober terug ben op Kreta, heeft Gène een afspraak in het ziekenhuis. Katerina weet niet hoe lang dat gaat duren. Yorgos Stefanoudakis regelt een bezoek op 28 oktober. Maar als hij Katerina de avond tevoren belt, vertelt zij dat Evyén net opnieuw is opgenomen in het ziekenhuis.

Afscheid van een volksheld

Eind 2017 is hij voor het laatst in zijn geliefde stadion van OFI. Als eregast, naar wie kort tevoren een tribune is vernoemd, wordt hij op 20 december voor zijn verdiensten bedankt met een afscheidsduel. Van over de hele wereld zijn meer dan 90 oud-spelers van de club naar Kreta afgereisd om eer te bewijzen aan hun 'Mister'. Tranen vloeiden rijkelijk, vuurwerk verlichtte de hemel. Sef Vergoossen, Nederlandse collega-trainer en vriend, zag het als aanwezige met verbazing aan: 'Op alle vijf, zes zenders die ik op mijn hotelkamer kon ontvangen, kwam Gène voorbij.' De Griekse kranten pakten groots uit met een fotoreportage over het eerbetoon. 'De volgende avond werd de wedstrijd nog eens integraal uitgezonden op televisie', zegt Vergoossen, hoofdschuddend van ongeloof. 'Gène is in Griekenland groter dan welke Griekse trainer dan ook.'

Tijdens het eresaluut stak Gerards af en toe een wijsvinger op, een van de weinige bewegingen die zijn lichaam nog toeliet. Maar in zijn ogen zagen de aanwezigen een glimp van voldoening. Zo was het goed. Zijn omgeving wist: hij is klaar om afscheid te nemen. Van het voetbal, van het leven. Enkele weken later overlijdt hij, op 77-jarige leeftijd. 🐾

Beelden van Gerards' afscheidswedstrijd: bit.ly/afschiedgene
Harry Vermeegen bij Gerards op bezoek in 1993: bit.ly/harrybijgene

